

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

«СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

(для бакалаврів)

Київ – 2018

Підготовлено кандидатом соціологічних наук, доцентом кафедри політології, соціології та соціальної роботи Нельгою Т. О.

Затверджено на засіданні кафедри політології, соціології та соціальної роботи (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Нельга Т. О. Навчальна програма дисципліни «Спеціальні соціологічні теорії» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2018. – 14 с.

Навчально-методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план, програмний матеріал вивчення дисципліни «спеціальні соціологічні теорії», тематику рефератів, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (МАУП), 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Реалії сучасного життя ставлять особливі вимоги до вивчення різних аспектів функціонування суспільства, вимагають нового мислення та високої загальної культури. Саме тому вивчення різних аспектів функціонування суспільства набуває особливої актуальності. Метою спеціальних соціологічних теорій є отримання цілісного уявлення про різні сфери суспільного життя. Адже завдяки цим теоріям відбувається накопичення соціальної інформації, аналіз і прогнозування розвитку соціуму.

Мета курсу полягає у формуванні у студентів професійного світогляду шляхом засвоєння нових знань із спеціальних соціологічних теорій.

Запропонований курс складається з трьох змістових модулів, які логічно пов'язані між собою. Перший модуль «Соціологічні теорії середнього рівня» передбачає розгляд структури соціологічного знання. Другий модуль «Основні спеціальні соціологічні теорії» присвячений вивченню основ таких дисциплін як соціологія особистості, соціологія молоді, соціологія сім'ї, етносоціологія, соціологія організацій та трудового колективу, соціологія девіантної поведінки.

Вивчення дисципліни «Спеціальні соціологічні теорії» передбачає наявність у студентів базових знань із загальної соціології, володіння категоріальним апаратом соціологічної науки. Це, в свою чергу, передбачає самостійне повторення матеріалу із загальної соціології та історії соціології.

Кінцевим результатом вивчення даної дисципліни з урахуванням самостійної роботи мають бути знання предмету «Спеціальні соціологічні теорії» та основних проблем, які вона вивчає, знання класичної та сучасної наукової літератури, яка стосується даної дисципліни, вміння самостійно знаходити інформацію та використовувати отримані знання на практиці.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

№	Назви змістових модулів та тем.
I.	<i>Змістовий модуль 1. Соціологічні теорії середнього рівня.</i>
	Тема 1. Місце спеціальних соціологічних теорій в структурі соціологічного знання.
II.	<i>Змістовий модуль 2. Основні спеціальні соціологічні теорії.</i>
	Тема 2. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.
	Тема 3. Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія.
	Тема 4. Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія.
	Тема 5. Етносоціологія як спеціальна соціологічна теорія.
	Тема 6. Соціологія організацій та трудового колективу як спеціальна соціологічна теорія.
	Тема 7. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.
	Разом годин: 120

Зміст дисципліни «СПЕЦІАЛЬНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

Змістовий модуль 1. Соціологічні теорії середнього рівня.

Тема 1. Місце спеціальних соціологічних теорій в структурі соціологічного знання.

Структура соціологічного знання. Загальна соціологічна теорія, спеціальні та галузеві теорії, емпіричні соціологічні дослідження. Порівняльний аналіз галузевих та спеціальних соціологічних теорій. Характеристика основних спеціальних соціологічних теорій.

Література [7; 16; 21]

Змістовий модуль 2. Основні спеціальні соціологічні теорії.

Тема 2. Соціологія особистості як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології особистості. Поняття «людина», «індивід», особистість». Основні критерії особистості. Зовнішня та внутрішня структура особистості. Соціалізація особистості. Основні фактори соціалізації особистості: соціальні інститути, соціальні групи та спільноти. Моделі соціалізації: модель особистого контролю, модель „міжособистісного спілкування” (Ч.Кулі, Дж. Мід), „когнітивна” модель соціалізації (Ж.Піаже, Л.Кольберг, А.Маслоу), «еволюційна» модель соціалізації Е.Еріксона та її етапи. Соціалізація дітей та дорослих: порівняльний аналіз.

Література [1; 7; 15; 22; 24]

Тема 3. Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології молоді. Молодь як соціальна спільнота. Наукова дискусія щодо визначення молоді. Головні групоутворюючі властивості молоді: вікові характеристики, психологічні особливості, специфіка соціального становища. Проблема соціального, політичного, професійного самовизначення молоді. Проблеми молодіжної освіти та

професійної самореалізації. Молодіжна субкультура. Основні компоненти молодіжної субкультури: музика, одяг, сленг, види дозвілля.

Література [9; 15; 19; 23; 25; 33; 35]

Тема 4. Соціологія сім'ї як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології сім'ї. Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група. Функції сім'ї: репродуктивна, виховна, економічна, комунікаційна, рекреаційна. Типологія сімейних структур. Моногамні та полігамні сім'ї; патріархальні та матріархальні сім'ї; нуклеарні та розширені сім'ї. Основні типи сімейної поведінки: шлюбна, сексуальна та репродуктивна.

Література [2; 5; 7; 8; 17; 29]

Тема 5. Етносоціологія як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет етносоціології. Основні категорії етносоціології. Поняття етносу, субетносу, діаспори, народності, нації. Порівняльний аналіз понять «етнос» та «нація». Етнічна культура та її основні фактори: географічний фактор, мова, релігія, етнізм, психологія.

Література [3; 4; 7; 11; 18; 27; 30]

Тема 6. Соціологія організацій та трудового колективу як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології організацій та трудового колективу. Поняття організації та її основні ознаки. Трудовий колектив, його структура та функції. Згуртованість як найважливіша соціологічна характеристика трудового колективу. Поняття соціально-психологічного клімату в трудовому колективі. Критерії класифікації трудових колективів: критерій власності, критерій видів праці, організаційні зв'язки, час існування тощо.

Література [6; 7; 11; 13; 14; 28]

Тема 7. Соціологія девіантної поведінки як спеціальна соціологічна теорія.

Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки. Поняття девіантної поведінки. Соціальні норми та їх види: правові, моральні, релігійні, етичні, естетичні, політичні. Основні види соціального контролю: інституційний, публічний, самоконтроль. Позитивні та негативні соціальні санкції. Основні наукові пояснення девіантної поведінки: біологічні теорії, психологічні теорії, соціологічні теорії. Характеристика основних видів девіантної поведінки.

Література [7; 12; 20; 26; 31; 32; 34; 35]

Тематика рефератів

1. Місце спеціальних соціологічних теорій в структурі соціологічного знання.
2. Фактори соціалізації особистості у сучасному суспільстві.
3. Вплив природного середовища на соціалізацію особистості.
4. Проблеми молодіжної освіти та професійної самореалізації.
5. Професійна орієнтація молоді як соціальна та економічна проблема.
6. Молодіжна проблематика в сучасній українській соціології.
7. Особливості реалізації сімейних функцій у сучасному суспільстві.
8. Теорії планування сім'ї та народжуваності: історія та сучасність.
9. Відображення сімейно-шлюбних відносин в культурах та релігіях.
10. Етносоціологія як спеціальна соціологічна теорія.
11. Механізм формування етнічної ідентичності.
12. Трудовий колектив як соціальна група.
13. Види трудової адаптації та причини дезадаптації робітника у трудовому колективі.

14. Основні класичні та сучасні наукові концепції девіантної поведінки.

15. Неформальні молодіжні об'єднання як фактор соціалізації особистості.

Варіанти контрольних робіт.

Варіант1.

1. Структура соціологічного знання.
2. Функції сім'ї.
3. Предмет дослідження соціології девіантної поведінки.

Варіант2.

1. Загальна характеристика теорій середнього рівня.
2. Основні критерії особистості.
3. Трудовий колектив та трудова організація.

Варіант3.

1. Предмет дослідження соціології молоді.
2. Шлюбна поведінка та її фактори .
3. Соціальні норми, соціальний контроль та соціальні санкції.

Варіант4.

1. Предмет дослідження етносоціології.
2. Функції трудового колективу.
3. Біологічні та психологічні концепції девіантної поведінки.

Варіант5.

1. Предмет дослідження соціології організацій та трудового колективу.
2. Сім'я як фактор соціалізації особистості.
3. Соціологічні концепції девіантної поведінки.

Варіант6.

1. Предмет дослідження соціології особистості.
2. Сексуальна та репродуктивна поведінка.
3. Структура трудового колективу.

Варіант7.

1. Предмет дослідження соціології девіантної поведінки.
2. Репродуктивні норми та репродуктивні мотиви.
3. Вікова періодизація молоді як наукова проблема.

Варіант8.

1. Предмет дослідження соціології сім'ї.
2. Студентство як соціально-демографічна група.
3. Основні компоненти етнокультури.

Варіант9.

1. Організація та її типи.
2. Етнос і нація: порівняльний аналіз.
3. Характеристика основних видів девіантної поведінки.

Варіант10.

1. Внутрішня структура особистості.
2. Згуртованість як соціологічна характеристика трудового колективу.
3. Альтернативи сім'ї та шлюбу у сучасному суспільстві.

Питання для самоконтролю.

1. Поняття теорій середнього рівня.

2. Загальна характеристика спеціальних соціологічних теорій.
3. Порівняльний аналіз галузевих та спеціальних соціологічних теорій.
4. Структура соціологічного знання.
5. Місце соціології особистості серед суспільних наук.
6. Об'єкт та предмет соціології особистості.
7. Поняття “людина”, “індивід”, “особистість”.
8. Основні характеристики людини.
9. Поняття “індивідуальність” в соціології особистості.
10. Соціологічне визначення особистості.
11. Основні критерії особистості.
12. Зовнішня структура особистості.
13. Внутрішня структура особистості.
14. Поняття соціалізації особистості.
15. Виникнення та розвиток теорії соціалізації (Г.Тард, Ф.Гіддінгс).
16. Основні фактори соціалізації особистості.
17. Агенти соціалізації особистості.
18. Основні моделі соціалізації особистості.
19. Когнітивна модель соціалізації (Ж.Піаже).
20. Еволюційна модель соціалізації (Е.Еріксон).
21. Етапи соціалізації особистості.
22. Оточуюче середовище і соціалізація особистості.
23. Об'єкт та предмет соціології молоді.
24. Соціологічне визначення молоді.
25. Молодь як соціальна спільнота.
26. Вікові характеристики молоді.
27. Психологічні особливості молодіжного віку.
28. Специфіка соціального становища молоді.
29. Поняття субкультури та її специфіка у молодіжному середовищі.
30. Основні компоненти молодіжної субкультури.

31. Проблема молодіжного безробіття.
32. Характеристика студентства як соціальної групи.
33. Професійна орієнтація молоді.
34. Соціологічні дослідження молодіжних проблем.
35. Об'єкт та предмет соціології сім'ї.
36. Основні категорії соціології сім'ї.
37. Дослідження сім'ї як соціального інституту.
38. Дослідження сім'ї як малої соціальної групи.
39. Соціологічне визначення сім'ї.
40. Поняття шлюбу.
41. Порівняльний аналіз понять "сім'я" та "шлюб".
42. Функції сім'ї.
43. Поняття шлюбної поведінки.
44. Культурні фактори шлюбної поведінки.
45. Соціологічні фактори шлюбної поведінки.
46. Психологічні фактори шлюбної поведінки.
47. Поняття сексуальної поведінки.
48. Цілі сексуальної поведінки.
49. Поняття сексуальної культури.
50. Основні системи сексуальних цінностей.
51. Поняття репродуктивної поведінки.
52. Репродуктивний процес та репродуктивний цикл.
53. Поняття репродуктивної норми.
54. Об'єкт та предмет етносоціології.
55. Поняття етносу та фактори його існування.
56. Поняття народності.
57. Поняття субетносу.
58. Діаспора та умови її існування.
59. Етнос та нація: порівняльний аналіз.
60. Поняття етнічної культури.

61. Фактори формування та існування етнічної культури.
62. Об'єкт та предмет соціології організацій та трудового колективу.
63. Поняття організації та її типи.
64. Поняття трудового колективу.
65. Структура трудового колективу.
66. Функції трудового колективу.
67. Виховна функція трудового колективу.
68. Типи трудових колективів.
69. Морально-психологічний клімат в трудовому колективі.
70. Згуртованість трудового колективу.
71. Об'єкт та предмет соціології девіантної поведінки.
72. Поняття девіації.
73. Поняття девіантної поведінки.
74. Девіантна та делінквентна поведінка.
75. Негативні та позитивні девіації.
76. Девіації та інші види негативних явищ: порівняльний аналіз.
77. Поняття соціальної норми.
78. Основні види соціальних норм.
79. Історична змінність соціальних норм.
80. Соціальний контроль та його види.
81. Поняття соціальних санкцій.
82. Основні види соціальних санкцій.
83. Пояснення девіації з точки зору Ч. Ломброзо.
84. Пояснення девіантної поведінки У. Шелдона.
85. Психологічні концепції девіації.
86. Теорія аномії Е. Дюркгейма.
87. Теорія аномії Р. Мертона.
88. Типи адаптації до аномії за Р. Мертоном.
89. Теорія навішування ярликів.
90. Культурологічні теорії девіації.

Список рекомендованої літератури.

Основна:

1. Андрущенко В., Губерський В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. К., 2002.
2. Антонов А.И., Медков В.М. Социология семьи. Учебное пособие для студентов вузов. М. 1996.
3. Ануфрієв О.М. Етнокультура в системі національної культури: учбово-методичний посібник. К. 1995, -53с.
4. Арбеніна В.А. Етносоціологія: навчальний посібник /Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Х.: ХНУ, 2007. – 315с.
5. Бабенко Н.Б. Соціологія сім'ї. Навчальний посібник. Київ, ДАКККіМ, 2004.
6. Вакуленко С.М. Соціологія праці: навчально-методичний посібник. К. Знання, 2008.
7. Гіденс Ентоні. Соціологія. Київ. Основи, 1999.
8. Глазунов С.В. Соціологія сім'ї. Навчальний посібник для студентів. Д. 2000.
9. Головатий М.Ф. Соціологія молоді: Курс лекцій. К., МАУП, 2006.
10. Дворецька Г.В. Соціологія праці. Навч. посібник. КНЕУ, 2001.
11. Етносоціологія. Етнічна динаміка українського суспільства: навчальний посібник (К.Ю. Галушко та ін., за ред. Євтух В.Б. та ін.). К. Вид. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. -356.
12. Кітов М.Г. Соціологія девіантної поведінки: конспект лекції з дисципліни «Соціологія»: К. 2005.
13. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу. Навч. посібник. К., 1998.
14. Лукашевич Н.П. Социология труда. Киев, МАУП, 2001.
15. Лукашевич М.П. Соціалізація: виховні механізми і технології. Навчально-методичний посібник. / Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1998.
16. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навчальний посібник. – К., МАУП, 1999. – 344 с.
17. Медіна Т.В. Соціологія сім'ї: Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2006.
18. Нельга О.В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Київ: Тандем, 1997. -368с.
19. Сауленко Л. Молодежные субкультуры: украинский контекст. О.: СМІЛ, 2007.
20. Социальные отклонения. М. Юридическая литература, 1989.
21. Спеціальні та галузеві соціології: Навчальний посібник. – 2-е вид. – К.: ПЦ «Фоліант», 2007. – 451 с.

22. Сурмин Ю.П., Полторац І.С., Липовська Н.А. Соціологія: проблеми соціологічної науки, суспільства, людини. Частина 3. Людина. Учебне посібня. Д. 2002.
23. Тарабукін Ю.О. Соціологія молоді: Курс лекцій. К. Фітосоціоцентр, 2001.
24. Хьелл Л., Зиглер Д. Теорії особистості. СПб.: Пітер, 2004.
25. Ціннісні орієнтації молоді ХХІ століття. Збірник наукових праць. Д.: НГУ, 2004.

Додаткова:

26. Белавіна Т.І. Соціальна дезадаптація молоді: чинники та умови. –К.: ППНВ, 2004.
27. Бромлей Ю.В. Очерки теорії етносу. М. 2008.
28. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. // Избранные произведения. М., "Прогресс", 1990.
29. Голод С.І. Семья и брак: историко-соціологічний аналіз. – СПб.: ТОО ТК Петрополіс», 1998.
30. Гумілев Л.Н. Етносфера: Історія людей і історія природи. – М.: Екопрос, 1993. – 544с.
31. Дюркгайм Е. Самогубство. Соціологічне дослідження. К. Основи, 1998.
32. Мертон Р. Соціальна теорія і соціальна структура. К. Абрис, 1996.
33. Молодь України у дзеркалі соціології. /За ред. О.Балакіревої та О.Яременка. К., УІСД, 2001.
34. Сорокін П.А. Людина. Цивілізація. Суспільство. М. Політгиздат, 1992.
35. Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі: вживання, залежність, ефективна профілактика. /О.Яременко, О.Балакірева. Державний інститут проблем сім'ї та молоді. К. 2005.